Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO
Viite: lausuntopyyntö 22.11.2016 STM075:00/2011

Tukikohta ry:n lausunto STM:lle luonnoksesta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi

Alkoholin käyttö on merkittävä kansanterveydellinen ja sosiaalinen ongelma, joka aiheuttaa huomattavia kustannuksia yhteiskunnalle. Haitat ilmenevät erilaisina alkoholiin liittyvinä sairauksina ja tapaturmina, ennenaikaisina kuolemina, menetettyinä työtunteina, lyhempinä työurina sekä monenlaisina sosiaalisina haittoina kuten järjestyshäiriöinä, perheväkivaltana, syrjäytymisenä, rikkonaisina perheinä ja turvattomana lapsuutena.

Tukikohta ry:n näkemyksen mukaan alkoholilain kokonaisuudistuksessa esitetyt alkoholin saatavuutta parantavat toimenpiteet, kuten myynti- ja anniskeluaikojen pidentäminen, myyntipaikkojen määrän lisääntyminen sekä vähittäismyynnissä myydyn alkoholin suurimman sallitun vahvuuden nostaminen, tulevat lisäämään alkoholin kokonaiskulutusta ja alkoholin aiheuttamia haittoja merkittävässä määrin. Tukikohta ry:n erityinen huoli on, että nämä toimenpiteet vaikuttavat erityisesti kaikista heikoimmassa asemassa olevien ihmisten sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien lisääntymiseen ja sitä kautta yhteiskunnan syrjäytymiskehitykseen. Jo nyt meillä Suomessa on näkyvissä huolestuttavia merkkejä polarisaatiokehityksestä hyvinvoivan ja pahoinvoivan väestönosan välillä, esimerkiksi viidennes 20-24-vuotiaista suomalaisista nuorista miehistä oli OECD:n vertailun mukaan vuonna 2015 työn tai koulutuksen ulkopuolella. Edellä mainitut alkoholin saatavuutta lisäävät toimenpiteet tulevat vaikuttamaan tämän polarisaatio- ja eriytymiskehityksen kiihtymiseen ja erilaisista taustoista tulevien lasten ja nuorten välisen hyvinvointikuilun syvenemiseen.

On arvioitu, että 10 % sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaista käyttää 80 % prosenttia näistä palveluista. Tämän vuoksi tulisi kiinnittää erityistä huomiota paljon palveluja tarvitsevan väestönosan hyvinvointiin panostamalla etenkin ennalta ehkäisyyn kuten alkoholin saatavuuden rajoittamiseen. Jos alkoholin saatavuutta helpotetaan, osalla jo nyt paljon palveluita käyttävistä ihmisistä palvelujen tarve tulee merkittävästi lisääntymään, mikä tulee aiheuttamaan huomattavat yhteiskuntataloudelliset kustannukset.

Alkoholin saatavuutta ei pidä lisätä, eikä ruokakaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla myytävien juomien enimmäisalkoholipitoisuutta nostaa. Jos näin tehdään, kokonaiskulutus kasvaa, kun juomia on helpommin saatavilla ja ne ovat entistä väkevämpiä. Niin sanottujen limuviinojen ja erilaisten juomasekoitusten tuloa ruokakauppoihin ei myöskään pidä sallia, sillä ne vetoavat erityisesti lapsiin ja nuoriin, joita tulisi erityisesti suojella alkoholin haitoilta. Vähittäismyynnissä alkoholin tulisi siis edelleen olla käymisteitse valmistettua.

Suomessa on arvioitu olevan 400 000 – 500 000 riskikuluttajaa. Mikäli alkoholin saatavuutta parannetaan, osan juominen kehittyy ongelmaksi. Yhä useammasta kohtuukäyttäjästä tulee päihdeongelmainen ja vakavista päihdeongelmista kärsivien ongelmat syvenevät entisestään, jolloin erilaisten tukitoimien, erityispalvelujen ja hoitojen tarve tulee maassamme kasvamaan entisestään. Jo nyt päihdepalvelujärjestelmämme taloudelliset resurssit ovat riittämättömät vastaamaan päihdehoidon tarpeeseen. Onkin arvioitu, että tällä hetkellä vain joka kolmas päihdepalveluita tarvitseva on palvelujen piirissä. Jos alkoholin saatavuutta parannetaan uudistuksessa esitetyin erilaisin keinoin ja vähittäismyynnin suurinta sallittua tilavuusprosenttia kasvatetaan, tulee varautua siihen, että päihdepalvelujärjestelmän kulut tulevat merkittävästi lisääntymään.

Alkoholi kuormittaa myös muissa julkisissa palveluissa: viikonloppuisin jopa puolet sairaaloiden päivystyksiin hakeutuvista tapaturmapotilaista on humalassa. Alkoholi on taustalla joka viidennessä työikäisen kuolemassa. Alkoholi on myös yksi merkittävimmistä sosiaalisten ongelmien aiheuttajista lapsiperheissä: arviolta 70 000 - 100 000 alaikäisellä lapsella on päihdeongelmainen vanhempi. Työpaikoilla alkoholi aiheuttaa sairauspoissaoloja ja laskee työtehoa. Alkoholihaittojen vuoksi menetetään jopa 2 miljoonaa työpäivää vuosittain. Runsas kolmannes rikoksista tehdään viinan tai huumeiden vaikutuksen alaisena, pahoinpitelyistä joka toinen. Alkoholin saatavuuden lisääminen ja suurimman sallitun tilavuusprosentin kasvattaminen vähittäismyynnissä tulevat rumentamaan näitäkin lukuja.

Päihdetilastollisen vuosikirjan mukaan alkoholin kulutus aiheuttaa vuosittain 1,3 miljardin suorat kustannukset yhteiskunnalle. Alkoholin aiheuttamista kuluista vuosittain suurin osa kuluu sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä järjestyksenpitoon. Kun myös välilliset kustannukset huomioidaan, puhutaan useamman miljardin euron vuosikustannuksista. Välillisiksi kustannuksiksi lasketaan esimerkiksi tuotannon menetykset.

Alkoholihaittojen vähentämiskeinojen vaikuttavuudesta on olemassa runsaasti tutkimustietoa: väestön alkoholinkulutuksen tasoon ja riskikulutukseen vaikutetaan tehokkaimmin alkoholijuomien vero- ja hintapolitiikalla sekä rajoittamalla saatavuutta. Suurin osa päihdehaitoista aiheutuu muille kuin suurkuluttajille. Siksi alkoholihaittojen ehkäisyssä tulee keskittyä koko väestöön kohdistuviin toimenpiteisiin kuten hinnan ja saatavuuden rajoittamiseen.

Alkoholi ei ole ensisijaisesti elinkeinopoliittinen kysymys; se on kansanterveydellinen, hyvinvointipoliittinen, sosiaalinen ja myös kansantaloudellinen kysymys. Tästä syystä Tukikohta ry:n kanta on, että alkoholin kulutusta tulee rajoittaa eri keinoin, eikä alkoholilain kokonaisuudistuksessa tule lisätä alkoholin saatavuutta nykyisestä. Viime vuosina Suomessa on harjoitettu vastuullista alkoholipolitiikkaa, minkä seurauksena kulutus ja haitat ovat kääntyneet laskuun. Myönteistä kehitystä ei tule pilata harkitsemattomilla toimilla, jotka lisäävät kulutusta ja alkoholihaittoja.

Helsingissä 10.1.2017

Ron Furman
toiminnanjohtaja
puh. 040 820 2564
ron.furman@tukikohta.org
Tukikohta ry

Tukikohta ry *on pääkaupunkiseudulla toimiva päihdealan järjestö, joka tarjoaa tukea ja kohtaamista päihteitä käyttäville, kuntoutuville ja läheisille. Kehitämme ja tuotamme palveluja sekä vaikutamme yleiseen asenneilmapiiriin ja asiakkaiden ja kohderyhmien kohtaamiin yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Toiminnan kautta asiakkaiden ja kohderyhmien yhteiskunnallinen asema paranee, osallisuus mahdollistuu, itsenäinen toimijuus ja elämänlaatu vahvistuu.*